

POSTANOWIENIE

Dnia 25 czerwca 2020 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Katarzyna Gonera

w sprawie z odwołania W.P.
przeciwko Prezesowi Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego
o emeryturę rolniczą,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń
Społecznych w dniu 25 czerwca 2020 r.,
skargi kasacyjnej ubezpieczonej od wyroku Sądu Apelacyjnego w [...].
z dnia 6 marca 2019 r., sygn. akt III AUa [...],

- 1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania;**
- 2. zasądza od W.P. na rzecz Prezesa Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego - Oddziału Regionalnego w Ł. kwotę 240 (dwieście czterdzieści) złotych tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu kasacyjnym.**

UZASADNIENIE

Sąd Okręgowy w Ł., wyrokiem z 15 listopada 2017 r., oddalił odwołanie W.P. od decyzji z 2 marca 2017 r. wydanej w imieniu Prezesa Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego przez Oddział Regionalny w Ł., odmawiającej ponownie ustalenia prawa do emerytury rolniczej, a tym samym wznowienia postępowania zakończonego wcześniejszą prawomocną decyzją.

Sąd pierwszej instancji ustalił, że W.P. (urodzona 18 lipca 1952 r.) ma przyznane prawo do emerytury z Zakładu Ubezpieczeń Społecznych. Emerytura z systemu powszechnego została przyznana decyzją ZUS z 23 sierpnia 2007 r. Do

ustalenia prawa do tego świadczenia i jego wysokości organ rentowy uwzględnił 13 lat i 9 miesięcy ubezpieczenia społecznego w ZUS, a w pozostałym zakresie uzupełnił brakujący okres okresem pracy ubezpieczonej w gospodarstwie rolnym od 1 lipca 1977 r. do 31 grudnia 2006 r. Ponadto decyzją ZUS z 3 kwietnia 2013 r. przyznano wnioskodawczyni prawo do emerytury kapitałowej, do którego ustalenia nie zaliczono już okresów pracy w gospodarstwie rolnym.

W dniu 12 kwietnia 2013 r. ubezpieczona W.P. złożyła kolejny wniosek o emeryturę rolniczą. Decyzją z 6 maja 2013 r. Prezes KRUS ponownie odmówił prawa do emerytury rolniczej. W uzasadnieniu decyzji rolniczy organ rentowy stwierdził, że Zakład Ubezpieczeń Społecznych uwzględnił okresy podlegania ubezpieczeniu społecznemu rolników w decyzji ustalającej prawo i wysokość emerytury z systemu powszechnego. Wobec tego do ustalenia prawa do emerytury rolniczej można zaliczyć wyłącznie okres od 20 maja 1975 r. do 30 czerwca 1977 r., to jest 2 lata, 1 miesiąc i 11 dni okresów pracy w gospodarstwie rolnym. Odwołanie wniesione od decyzji z 6 maja 2013 r. zostało oddalone prawomocnym wyrokiem Sądu Okręgowego w Ł. z 16 grudnia 2013 r. (sygn. akt VIII U [...]).

Kolejną prawomocną decyzją, wydaną 10 czerwca 2013 r., Prezes KRUS ponownie odmówił ubezpieczonej przyznania prawa do emerytury rolniczej, podnosząc dodatkowo, że okres pracy w gospodarstwie teściów, od 1 maja 1972 r. do 19 maja 1975 r., nie został udowodniony.

Kolejny wniosek o emeryturę rolniczą W.P. złożyła 2 lutego 2017 r. Wniosek ten został oddalony decyzją Prezesa KRUS z 8 marca 2017 r. Rozpoznawana sprawa dotyczy odwołania od ostatniej z wymienionych decyzji. Na dzień wydania zaskarżonej decyzji wnioskodawczyni nie legitymowała się okresem 25 lat pracy w gospodarstwie rolnym ponad okres uwzględniony przez ZUS w decyzji z 23 sierpnia 2007 r.

W tak ustalonym stanie faktycznym, Sąd pierwszej instancji uznał odwołanie za niezasadne. Według Sądu, do rozpoznania wniosku należało zastosować art. 114 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (jednolity tekst: Dz.U. z 2017 r., poz. 1383 ze zm.) oraz art. 44 ust. 2 ustawy z dnia 20 grudnia 1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników w brzmieniu nadanym ustawą nowelizacyjną z 10 lutego 2017 r. o zmianie

ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2017 r. poz. 715). W ocenie Sądu pierwszej instancji, nie wystąpiła żadna z przesłanek ponownego ustalenia prawa do emerytury lub wysokości świadczenia w trybie art. 114 ustawy o emeryturach i rentach z FUS. We wniosku oraz w toku postępowania jako nową okoliczność faktyczną, uzasadniającą ponowne ustalenie prawa, wnioskodawczyni wskazywała wydanie przez ZUS decyzji stwierdzającej nabycie przez nią prawa do emerytury kapitałowej, do której prawo i której wysokość nie są zależne od okresów pracy rolniczej oraz okresów podlegania ubezpieczeniom społecznym.

Sąd pierwszej instancji, przywołując treść art. 19 i art. 20 ustawy z dnia 20 grudnia 1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników (jednolity tekst: Dz.U. z 2016 r. poz. 277) dokonał merytorycznej oceny zgłoszonego roszczenia. Sąd stwierdził, że dla nabycia wnioskowanego świadczenia (emerytury rolniczej) wnioskująca powinna wykazać co najmniej 25-letni okres podlegania ubezpieczeniu emerytalno-rentowemu w rolnictwie, do którego to okresu nie można ponownie zaliczyć okresów, które zostały już wcześniej zaliczone do nabycia prawa do emerytury z systemu powszechnego. Tym samym, w przypadku wnioskodawczyni, nie można uwzględnić okresów, które zostały już zaliczone do świadczenia emerytalnego z ZUS. Ubezpieczona pobiera bowiem emeryturę z tak zwanego „systemu powszechnego”, a decyzja ZUS z 31 stycznia 2017 r., na którą się powołuje, odnosi się tylko do przeliczenia wysokości samego świadczenia emerytalnego.

Sąd Apelacyjny w [...], wyrokiem z 6 marca 2019 r., oddalił apelację ubezpieczonej W.P. od wyroku Sądu Okręgowego.

Zdaniem Sądu drugiej instancji, Sąd Okręgowy prawidłowo ustalił i ocenił, że posiadany przez ubezpieczoną staż ubezpieczenia rolniczego nie wystarcza do nabycia prawa do emerytury rolniczej. W.P. jest osobą urodzoną po 31 grudnia 1948 r., a zatem dla nabycia prawa do emerytury rolniczej musi posiadać staż ubezpieczeniowy rolniczy wynoszący co najmniej 25 lat (art. 19 i art. 20 ustawy z 20 grudnia 1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników). Wnioskodawczyni 18 lipca 2007 r. nabyła prawo do emerytury wcześniejszej (po ukończeniu 55 lat – art. 46 ustawy o emeryturach i rentach z FUS), mając 12 lat 9 miesięcy i 20 dni

okresów składkowych oraz jeden rok i jeden dzień okresów nieskładkowych w systemie powszechnym. Przy nabyciu prawa do emerytury z ZUS zaliczono na wymagany staż ubezpieczeniowy 13 lat i 9 miesięcy okresów ubezpieczenia w ZUS oraz brakującą część, czyli 16 lat i 3 miesiące, stażu ubezpieczenia rolniczego, bez którego nabycie prawa do wcześniejszej emerytury z ZUS nie byłoby możliwe. Pozostały okres stażu ubezpieczenia rolniczego, według decyzji ZUS w łącznym wymiarze 29 lat 6 miesięcy, zaliczono na wysokość emerytury z ZUS.

Na podstawie dokonanych ustaleń, Sąd Apelacyjny uznał, że przy łącznym stażu rolniczym wynoszącym 29 lat i 6 miesięcy, po uwzględnieniu wykorzystania z tego stażu okresu 16 lat i 3 miesięcy na nabycie wcześniejszej emerytury z ZUS, nie ma możliwości wykazania stażu rolniczego wynoszącego 25 lat, niezbędnego do nabycia wnioskowanego świadczenia. W rozpoznawanym stanie faktycznym wnioskodawczyni dokonała wyboru. Okres rolniczego stażu ubezpieczeniowego – w zakresie koniecznym do nabycia prawa do wcześniejszej emerytury z ZUS – zgłosiła i wykorzystała przy nabywaniu tego świadczenia. Tym samym pozbawiła się skutecznie możliwości ponownego wykorzystania tego okresu do nabycia świadczenia z systemu ubezpieczenia rolniczego.

Skargę kasacyjną od wyroku Sądu Apelacyjnego w [...]. wniosła ubezpieczona W.P.. Zaskarżając wyrok w całości, oparła skargę kasacyjną na podstawach naruszenia prawa materialnego: art. 20 ust. 2 w związku z art. 20 ust. 1 ustawy z dnia 20 grudnia 1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników w związku z art. 43 i art. 42 ust. 2 ustawy z dnia 21 listopada 2008 r. o emeryturach kapitałowych (jednolity tekst: Dz.U. z 2018 r. poz. 926 ze zm.).

Skarżąca wniosła o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy Sądowi Apelacyjnemu w [...] do ponownego rozpoznania i rozstrzygnięcia o kosztach postępowania kasacyjnego.

Wnosząc o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania, skarżąca powołała się na jej oczywistą zasadność.

W odpowiedzi na skargę kasacyjną organ rentowy wniósł o odmowę przyjęcia skargi do rozpoznania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna nie kwalifikowała się do przyjęcia w celu jej merytorycznego rozpoznania.

Skarga kasacyjna jest nadzwyczajnym środkiem zaskarżenia. Nie przysługuje od każdego orzeczenia sądu drugiej instancji, które nie satysfakcjonuje strony skarżącej. Wnosi się ją do Sądu Najwyższego od prawomocnego wyroku poza tokiem instancji. Jej przyjęcie do merytorycznego rozpoznania musi być uzasadnione istotnym interesem publicznym, w szczególności potrzebą dokonania wykładni przepisów, które jeszcze nie doczekały się sądowej interpretacji albo wywołują wątpliwości interpretacyjne, rozstrzygnięciem istotnych zagadnień prawnych, zwłaszcza o charakterze precedensowym, dotychczas nierozważanych przez Sąd Najwyższy, wreszcie wyeliminowaniem orzeczeń oczywiście i rażąco wadliwych. Wniesienie skargi kasacyjnej doznaje istotnych ograniczeń, pozwalających Sądowi Najwyższemu na wstępną selekcję spraw, które będą merytorycznie rozpoznane (tzw. przedsąd). Wymagania konstrukcyjne skargi określają art. 398⁴ § 1 i 2 k.p.c., nakładając na skarżącego obowiązek zawarcia w skardze wniosku o przyjęcie jej do rozpoznania oraz jego uzasadnienia.

Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c., Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne (pkt 1), istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów (pkt 2), zachodzi nieważność postępowania (pkt 3) lub skarga jest oczywiście uzasadniona (pkt 4).

Wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania (art. 398⁴ § 2 k.p.c.) powinien wskazywać, że zachodzi przynajmniej jedna z okoliczności wymienionych w art. 398⁹ § 1 k.p.c., a jego uzasadnienie (sporządzone odrębnie od uzasadnienia podstaw kasacyjnych) powinno zawierać argumenty świadczące o tym, że rzeczywiście, biorąc pod uwagę sformułowane w ustawie kryteria, istnieje potrzeba rozpoznania skargi przez Sąd Najwyższy. Skarga kasacyjna nie jest bowiem (kolejnym) środkiem zaskarżenia przysługującym od każdego rozstrzygnięcia sądu drugiej instancji kończącego postępowanie w sprawie, z uwagi na przeważający w jej charakterze element interesu publicznego. Służy ona kontroli prawidłowości stosowania prawa, nie będąc instrumentem weryfikacji trafności ustaleń faktycznych stanowiących podstawę zaskarżonego orzeczenia.

Sąd Najwyższy w ramach tzw. przedsądu bada tylko powołane w skardze kasacyjnej okoliczności uzasadniające przyjęcie jej do rozpoznania, a nie podstawy kasacyjne i ich uzasadnienie, zaś cel wymagania przewidzianego w art. 398⁴ § 2 k.p.c. może być osiągnięty jedynie przez powołanie i uzasadnienie przez skarżącego istnienia przesłanek o charakterze publicznoprawnym.

Jako okoliczność uzasadniającą przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania skarżąca powołała jej oczywistą zasadność. Zdaniem skarżącej, nabycie przez nią prawa do emerytury kapitałowej, niewarunkowanej stażem ubezpieczeniowym, daje podstawę do zaliczenia uprzednio uwzględnionych okresów ubezpieczenia rolniczego przy ustaleniu aktualnie dochodzonego prawa do emerytury rolniczej. Na uzasadnienie swoich twierdzeń skarżąca przytoczyła art. 43 ustawy o emeryturach kapitałowych.

W ocenie Sądu Najwyższego skarga kasacyjna nie jest oczywiście uzasadniona.

Powołanie się na przesłankę z art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. (oczywistą zasadność skargi) wymaga wykazania niewątpliwej, widocznej na pierwszy rzut oka, bez konieczności głębszej analizy, sprzeczności wyroku z przepisami prawa niepodlegającymi różnej wykładni (por. m.in. postanowienia Sądu Najwyższego: z 8 marca 2002 r., I PKN 341/01, OSNP 2004 nr 6, poz. 100; z 10 stycznia 2003 r., V CZ 187/02, OSNC 2004 nr 3, poz. 49). Nie chodzi zatem o takie naruszenie prawa, które może stanowić podstawę skargi kasacyjnej w rozumieniu art. 398⁴ § 1 pkt 2 k.p.c., lecz o naruszenie kwalifikowane (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z 26 lutego 2008 r., II UK 317/07, LEX nr 453107; z 25 lutego 2008 r., I UK 339/07, LEX nr 453109; z 26 lutego 2001 r., I PKN 15/01, OSNAPiUS 2002 nr 20, poz. 494; z 17 października 2001 r., I PKN 157/01, OSNAPiUS 2003 nr 18, poz. 437; z 8 marca 2002 r., I PKN 341/01, OSNP 2004 nr 6, poz. 100; wyrok Sądu Najwyższego z 22 stycznia 2008 r., I UK 218/07, LEX nr 375616). Jeżeli zatem przesłanką wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania miałyby być okoliczności, że skarga jest oczywiście uzasadniona (art. 398⁴ § 2 w związku z art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c.), skarżący powinien w uzasadnieniu wniosku zawrzeć wywód prawny wskazujący, w czym wyraża się ta „oczywistość”, oraz przedstawić argumenty na poparcie tego twierdzenia, koncentrując się na wykazaniu

kwalifikowanej postaci naruszenia przepisów prawa materialnego lub procesowego, polegającej na jego oczywistości, widocznej *prima facie*, przy wykorzystaniu podstawowej wiedzy prawniczej (por. postanowienie Sądu Najwyższego z 16 września 2003 r., IV CZ 100/03, LEX nr 82274). W judykaturze podkreśla się przy tym, że przesłanką przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania nie jest oczywiste naruszenie konkretnego przepisu prawa materialnego lub procesowego, lecz sytuacja, w której naruszenie to spowodowało wydanie oczywiście nieprawidłowego orzeczenia. Sam zarzut naruszenia (nawet oczywistego) określonego przepisu (przepisów) nie prowadzi wprost do oceny, że skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z 7 stycznia 2003 r., I PK 227/02, OSNP 2004 nr 13, poz. 230; z 11 stycznia 2008 r., I UK 285/07, LEX nr 442743; z 11 kwietnia 2008 r., I UK 46/08, LEX nr 469185 i z 9 czerwca 2008 r., II UK 37/08, LEX nr 494133).

Skarżąca nie podaje przekonujących argumentów świadczących o oczywistej zasadności skargi w przedstawionym rozumieniu, wynikającym z bogatego orzecznictwa Sądu Najwyższego. Nie wykazuje skutecznie, że Sady *meriti* w sposób rażąco wadliwy zastosowały w rozpoznawanej sprawie art. 20 ust. 2 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników.

W celach porządkowych należy przypomnieć, że zgodnie z art. 19 ust. 1 tej ustawy emerytura rolnicza przysługuje ubezpieczonemu, który spełnia łącznie następujące warunki: osiągnął wiek emerytalny (dla kobiet jest to 60 lat) oraz podlegał rolniczemu ubezpieczeniu emerytalno-rentowemu przez okres co najmniej 25 lat, z uwzględnieniem art. 20 tej ustawy. Z kolei art. 20 określa okresy ubezpieczenia warunkujące spełnienie wymagania stażowego.

Przedmiotem sporu w toczącym się postępowaniu z odwołania od decyzji Prezesa KRUS było rozstrzygnięcie, czy ubezpieczona spełnia wymóg stażowy niezbędny do uzyskania prawa do emerytury rolniczej.

Powołany przez skarżącą we wniosku o przyjęcie skargi do rozpoznania art. 20 ust. 2 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników stanowi, że do okresów warunkujących nabycie prawa do emerytury rolniczej nie zalicza się okresów ubezpieczenia zaliczonych uprzednio do okresów, od których zależy prawo do emerytury lub renty na podstawie odrębnych przepisów. Należy mieć na uwadze,

że ubezpieczona, wnioskując o wcześniejszą emeryturę z systemu powszechnego (z ZUS), wskazała jako okresy uzupełniające, niezbędne do legitymowania się minimalnym okresem stażowym, lata pracy w gospodarstwie rolnym. Taką możliwość stwarzał jej art. 10 ustawy o emeryturach i rentach z FUS. Wykorzystując część rolniczego stażu ubezpieczeniowego w celu nabycia prawa do wcześniejszej emerytury z systemu powszechnego, ubezpieczona pozbawiła się możliwości ponownego zaliczenia tego samego okresu rolniczego stażu ubezpieczeniowego do nabycia prawa do emerytury rolniczej.

Powołany przez skarżącą art. 20 ust. 2 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników stanowił dla Sądu *meriti*, rozpoznającego odwołanie od decyzji Prezesa KRUS w przedmiocie prawa do emerytury rolniczej, podstawę do wyłączenia z okresu ubezpieczenia rolniczego tych lat pracy ubezpieczonej w gospodarstwie rolnym, które uzupełniły okres stażu ubezpieczeniowego niezbędnego do nabycia prawa do wcześniejszej emerytury z systemu powszechnego, o które ubezpieczona ubiegała się wcześniej.

Sąd Apelacyjny przytoczył pogląd Sąd Najwyższego, zgodnie z którym dokonanie przez ubezpieczonego wyboru co do zaliczenia wskazanego okresu do okresu ubezpieczenia, od którego zależy prawo do emerytury w określonym systemie (pracowniczym lub rolniczym), uniemożliwia późniejsze zaliczenie tego samego okresu w innym systemie (art. 20 ust. 2 ustawy z dnia 20 grudnia 1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników i art. 10 ust. 3 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych). W tej sytuacji nie można uznać, że wyrok Sądu Apelacyjnego, zgodny z przyjętą linią orzecznictwa, jest w oczywisty sposób nieprawidłowy.

Skarżąca, podważając opisane założenie, powołuje się głównie na to, że prawo do emerytury w powszechnym wieku dla osób urodzonych po 31 grudnia 1948 r. nie jest uzależnione od stażu ubezpieczeniowego, a jedynie od zgromadzonego kapitału (składek). Pomija jednak, że korzystała już z prawa do wcześniejszej emerytury, dla której nabycia konieczne było wykazanie się takim stażem. W tym kontekście istniały podstawy do zastosowania przez Sąd *meriti* art. 20 ust. 2 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników. Twierdzenia skarżącej nie dają wystarczających podstaw do przyjęcia, aby wykładnia prawa zastosowana

przez Sąd Apelacyjny mogła być oceniana jako rażąco błędna, czyniąca orzeczenie wydane przez Sąd drugiej instancji oczywiście wadliwym.

Nieuzasadnione jest także powoływanie się przez skarżącą na ustawę o emeryturach kapitałowych. Przepis art. 43 ustawy o emeryturach kapitałowych nie kształtuje przesłanek nabycia prawa do emerytury rolniczej. Dotyczy prawa do emerytury w systemie powszechnym. Stanowi on, że emerytura (z ZUS) dla osoby urodzonej po dniu 31 grudnia 1948 r., której wysokość obliczono wraz ze zwiększeniem lub częścią składkową emerytury rolniczej, ulega ponownemu ustaleniu - bez uwzględnienia tego zwiększenia lub części składkowej, jeżeli osobie tej została przyznana emerytura rolnicza z tytułu okresów, o których mowa w art. 20 ust. 1 i 2 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników. Powołany przepis ustawy o emeryturach kapitałowych skierowany jest więc do organu rentowego rozstrzygającego o emeryturze w systemie powszechnym (czyli do ZUS). Nie uchyla on ograniczeń wynikających z art. 20 ust. 2 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników. Przeciwnie, jego zastosowanie jest warunkowane uzyskaniem przez wnioskodawcę prawa do emerytury rolniczej z tytułu okresów ustalonych na podstawie art. 20 ust. 1 z uwzględnieniem art. 20 ust. 2 tej ustawy.

Mając powyższe na uwadze, należało przyjąć, że skarżąca nie wykazała, aby złożona przez nią skarga kasacyjna była oczywiście uzasadniona. W tym stanie rzeczy Sąd Najwyższy odmówił przyjęcia skargi do rozpoznania w myśl art. 398⁹ § 2 k.p.c. i rozstrzygnął o kosztach postępowania kasacyjnego zgodnie z art. 98 k.p.c.